

LUZERKA.SI
fb: MyLostYearAsALoser

V GLAVNI VLOGI

EVA
JESENOVEC

IGRAJO ŠE

ŽIVA SELAN
SAŠA PAVČEK

SPELA ROŽIN

BRANKO ZAVRŠAN

JUKIJ DREVENŠEK

TINA POTOČNIK VRHOVNIK

LARA VOJK

ALIJAŽ JOVANOVIČ

TIMON ŠTURBEJ

MATIC LUKSIČ

VLADIMIR KUSIČ

— NE BOM VEČ —

LUZERKA

SCENARIJ in REŽIJA
URŠA MENART

PROJEKCIJA: DANIJELO HOČEVAR | DIZAJN: MARCO JURATOVEC | FOTOGRAFIJA: DARKO HERIČ, IFS | SCENARIJ: SIMON PENŠEK | IZVAJALCI: JURIJ MOŠKON
DIREKTOR: JULIJ ZORNIK | STRUKCIJA: MARCO JURATOVEC | TISK: KATEJNA TINA BONČA | PRILIKOVNA MASA: LINA IVANIČ | VARNOSTNA TEŽKA: TEO RIŽNAR, JULIJ ZORNIK
DIREKTOR FILMA: MATTIJA KOZAMERNIK | PROJEKCIJA: VERTIGO | KOPRODUKCIJA: RTV SLOVENIJA, NUFRAME, 100 | SOBELOVANJE IFS VIDA FILM | FINANCIRANJE: SLOVENSKI FILMSKI CENTER

100

NU
FRAME

100

RADIO
TELEVIZIJA
SLOVENIJA

SLOVENSKI
FILMSKI
CENTER
SLOVENSKI
FILMSKI
CENTER

VERTIGO
FILM

NE BOM VEČ LUZERKA

Pedagoško gradivo

Vertigo dovoljuje in spodbuja nadaljnjo uporabo gradiva v filmsko-vzgojne namene. Veseli bomo odzivov, poročil uporabe, konkretnih učnih priprav na film, predlogov in pripomb. Gradivo je oblikovano za pomoč učiteljem in drugim strokovnim delavcem v vzgojno izobraževalnih ustanovah. Za vse druge uporabe, vprašanja in komentarje nam pošljite pisno prošnjo na info@vertigo.si.

Pedagoško gradivo Ne bom več luzerka // Gradivo za učitelje // Urednica: Zala Opara // Avtorica izhodišč za pogovor: Veronika Zakonjšek // Prelom: Miloš Mihajlovič // Jezikovni pregled: Suzana Prosenc // Fotografsko gradivo: Željko Stevanić // Avtorja plakata: Luka Petrič in Eva Taučar // Gradivo pripravljeno po vzoru pedagoških gradiv Kinodvora // Sofinanciral Slovenski filmski center, javna agencija Republike Slovenije // Izdal v elektronski obliki: Vertigo Ljubljana, © Marec 2019

Kazalo

Uvodna beseda	5
O filmu	6
Filmografski podatki.....	6
Festivali, nagrade.....	7
Kratka vsebina.....	7
O avtorju.....	8
Iz prve roke	9
Kritike in utemeljitve nagrad.....	12
Daljša vsebina	16
Izhodišča za pogovor	18
Milenijska generacija in podaljšana adolescence	18
Medgeneracijski razkorak	20
Razpetost med Ljubljano in Berlinom	22
Novodobna (virtualna) prijateljstva	24
Pogovor po filmu	26

UVODNA BESEDA

“Urša Menart je ena dejavnejših režiserk mlajše generacije. Polnokrvna Ljubljanka, urbana kolesarka, ljubiteljica hip-hopa, Todda Haynesa in Virginie Woolf je nase opozorila že v času študija /.../ Njen celovečerni igrani prvenec *Ne bom več luzerka* (2018), ki je nastal pod okriljem produkcijske hiše Vertigo, pa (je) odprl /.../ 21. edicijo portoroškega festivala.”

“*Ne bom več luzerka*” je film o Špeli, trmasti diplomantki umetnostne zgodovine, ki se nekaj let po končanem študiju počasi postavlja na lastni dve nogi. Ampak vse ne gre ravno po načrtih in nehote pristane na kavču svojih staršev. Samozavestna komična drama pogumno in z ravno pravo mero humorja in medias res zareže v življenje generacije, rojene v drugi polovici 80. let: od frustracij pri osamosvajanju in iskanju služb, ki jih ni, do stanovanjske stiske in t.i. bega možganov. *Ne bom več luzerka* je po Bičkovem *Razrednem sovražniku* (2011) tudi eden bolj vznemirljivih sodobnih slovenskih filmov, ki ga je mogoče povsem suvereno postaviti ob bok najboljši svetovni produkciji. Aktualen generacijski izdelek, odločno odrezana rezina časa, ki je tukaj in zdaj, in film, ki si ga boste z veseljem ogledali več kot enkrat.”

Ana Šturm, Ekran številka september - oktober - november 2018

O FILMU

Filmografski podatki

NE BOM VEČ LUZERKA / MY LAST YEAR AS A LOSER

Drama / Komedija

Slovenija

DCP 2K, 88 minut, v barvah, 1 : 2,39, zvok 5.1

Režija in scenarij: Urša Menart

Direktor fotografije: Darko Herič, zfs

Montažer: Jurij Moškon

Skladatelj: Simon Penšek

Scenograf: Marco Juratovec

Kostumografinja: Tina Bonča

Oblikovalka maske: Lija Ivančič

Zvok: Julij Zornik

Kolorist: Teo Rižnar

V glavnih vlogah: Eva Jesenovec, Živa Selan, Saša Pavček, Branko Završan, Špela Rozin, Jurij Drevenšek, Tina Potočnik Vrhovnik, Lara Vouk, Timon Šturbej, Aljaž Jovanović, Matic Lukšič

Producent: Danijel Hočevar

Direktor filma: Matija Kozamernik

Produkcija: Vertigo

Koprodukcija: RTV Slovenija, NuFrame, 100 d.o.o.

V sodelovanju s FS Viba Film

Finančna podpora: Slovenski filmski center

Festivali, nagrade

Festival slovenskega filma, Portorož 2018: **Vesna za najboljši film**, Vesna za scenarij (Urša Menart), Vesna za igralko v stranski vlogi (Živa Selan), Posebna omemba žirije Slovenskih filmskih kritikov, Nagrada Iridium Filma.

LIFFe – Ljubljanski mednarodni filmski festival 2018: nagrada Vodomec – posebna omemba žirije

Kratka vsebina

29-letna Špela je diplomirala iz umetnostne zgodovine, kar pomeni, da še nikoli ni imela redne službe. Za razliko od njenih najboljših prijateljic, ki sta se pred leti odselili iz Slovenije in se ne nameravata vrniti, Špela trmasto vztraja, da bo ostala v Ljubljani. Ko delo v tujini dobi tudi njen dolgoletni fant, Špela ostane brez stanovanja, službe in družbe. Preseli se k staršem in babici, ki zdaj živi v Špelini otroški sobi. Toda želi se osamosvojiti in odrasti, namesto da bi še naprej podaljševala svojo že tako ali tako deset let predolgo adolescenco.

O avtorju

Urša Menart (1985) je rojena v Ljubljani, kjer tudi živi. Leta 2010 je diplomirala iz filmske in televizijske režije na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo v Ljubljani, od istega leta je samozaposlena v kulturi kot režiserka in scenaristka.

Posnela je nekaj dokumentarnih filmov, ki se ukvarjajo s popkulturo in identiteto: srednjemetražni prerez zgodovine slovenskega rapa *Veš, poet, svoj dolg?* (2010), celovečerni mozaični pogled na ustvarjanje identitete nove države v osemdesetih letih prejšnjega stoletja *Nekoč je bila dežela pridnih* (2011) in *Kaj pa Mojca?* (2014), ki raziskuje vlogo žensk v slovenskem filmu in v domačih filmskih klasikah išče odraze spreminjanja položaja žensk v družbi.

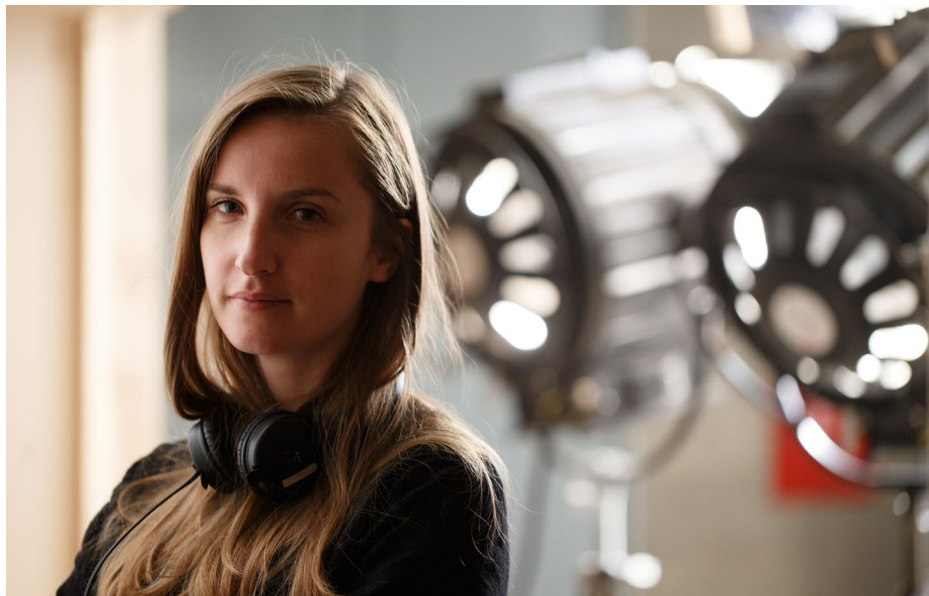
Kot sodelavka pri scenariju je sodelovala pri filmu *Nočno življenje* (režiser Damjan Kozole, 2016) in kot koscenaristka pri celovečernem igranem filmu *Polsestra* (režiser Damjan Kozole, trenutno v postprodukciji).

Ne bom več luzerka je njen igrani celovečerni prvenec.

Iz prve roke

Zakaj ta zgodba?

V zadnjih nekaj letih je ogromno mladih, izobraženih in ambicioznih ljudi zapustilo Slovenijo, tisti, ki smo ostali, pa se pogosto sprašujemo, ali smo se res odločili prav. Starejšim se včasih zdi čudno, da še vedno obstajajo mladi, ki si želijo ostati v Sloveniji, ljudje iz generacije mojih staršev mlade pogosto celo prepričujejo, da je odhod v tujino zanje najboljša možnost. Tudi sama sem bila še precej let po diplomi v dilemi, ali naj останem v Sloveniji, do katere imam že celo življenje ambivalenten, nekakšen »love-hate« odnos, ali naj se preselim nekam v tujino. In prav iz te dileme, ki sem se jo odločila preusmeriti v nekaj kreativnega in na tak način okolici sporočiti, o čem razmišljam, je nastal scenarij za »Luzerko«.

Želela sem si posneti portret moje generacije tukaj in zdaj – v trenutku, ko se zdi, da zanjo Slovenija nima prostora – ter hkrati govoriti o generacijskem prepadu med 'preizobraženimi' milenijci in našimi starši, ki so imeli za nas visoka pričakovanja, zdaj pa le nemočno opazujejo, kako nam ne uspeva, kot so si predstavljali.

Do nadaljnega ostajam v Sloveniji, ker se mi zdi, da prav tu lahko črpam največ navdiha za svoje filme. O čem bi sploh lahko iskreno in suvereno govorila na primer na Švedskem ali pa v Kanadi in koga bi tam sploh zanimalo, kaj imam povedati? Mogoče pretiravam in mi bo čez deset let žal ... Trenutno pa čutim, da lahko več ponudim, če črpam iz domačega okolja. Sploh glede na to, da me skozi vse moje delo fascinira tematika identitete.

O snemanju

Film smo v celoti posneli v Ljubljani, v 27 snemalnih dneh septembra in oktobra 2017. Ker smo želeli prikazati daljše časovno obdobje, kot smo ga imeli na voljo za snemanje, smo se menjavanje letnih časov trudili prikazati tudi z menjavo kostumov in scenografije. Ko smo snemali poletne prizore, je igralce precej zeblo.

Celotna »geografija« Ljubljane v filmu je namenoma realna, kar pomeni, da lahko logično sledimo likom z lokacije na lokacijo (in da se npr. ne zgodi, da gre nekdo v Šiški za vogal in se v naslednjem posnetku znajde na Barju). Večina filmskih lokacij je bila vpisana že v scenarij, saj so lokacije na nek način tudi navdihovale zgodbo in atmosfero filma. Ena od takih je bazen Ilirija, ki je zanimiv zato, ker se nahaja v centru Ljubljane, poleg velikega križišča, hkrati pa je videti kot pozabljen zgodovinski artefakt.

Filmski liki in delo z igralci

Ne bom več luzerka je izrazito film ene protagonistke, ki jo spremljamo v čisto vseh prizorih (zanimivost: v filmu je en sam zelo kratek dialog, ki se odvije brez Špeline prisotnosti), zato je bil izbor glavne igralkice zame ena najpomembnejših nalog. Potem, ko je bila za glavno vlogo izbrana Eva Jesenovec, je bila tudi zasedba ostalih vlog precej preprosta, saj sem o vseh ostalih igralcih razmišljala v odnosu do nje (kakšen bi bil njen fant, kakšna njena mama?).

Z igralci smo se v pripravah na snemanje redno dobivali, saj sem želela, da se vsi, ki se poznajo v filmu, tudi v resnici med sabo dobro spoznajo, da se v miru pogovorimo o tem, kakšen film želimo posneti, da vsakemu posebej na vajah nekoliko prilagodimo dialog ter, ne nazadnje, da na koncu »vsi igrajo v istem filmu«.

Že v prvih fazah pisanja scenarija sem se odločila, da v filmu ne želim »bad guy-ev«, temveč da ima vsak od likov v filmu razloge za svoje dejanja, da vsakega lahko razumemo in se z njim poistovetimo. Zato mi je bilo tudi pri delu z igralci pomembno, da vsak od njih svoj lik razume in ga lahko zagovarja.

Najbolj to seveda velja za glavno junakinjo, ki se na dogodke v filmu odziva nekoliko specifično. Včasih je izrazito trmasta in nepopustljiva, nekatere njene odločitve temeljijo na trdnih načelih, druge sprejema impulzivno, spet tretjič deluje neodločno. Lahko jo označimo za žrtev okoliščin, toda velikokrat svoj položaj sama še dodatno zaplete. Nisem želela, da bi bila Špela brez napak, čeprav se sama v marsičem z njo strinjam.

Kritike in utemeljitve nagrad

Utemeljitev

»Avtorica podeli glas lastni generaciji ter njene težave osvetli s pretanjenim spojem dramatičnosti in humorja.«

- **utemeljitev nagrade vodomec (posebna omemba), LIFFe**

Film Ne bom več luzerka je žirija prepoznala kot najbolj celovit filmski izdelek tega festivala. Relevantnost teme, dodelan scenarij in precizna režija Urše Menart, izvrstna igralska zasedba z Evo Jesenovec na čelu ter vsi preostali avtorski prispevki tvorijo prepričljivo celoto. Generacijska problematika je aktualna in pereča, a jo film obravnava z inteligentno noto humorja, absurda in topline.

- **utemeljitev vesne za najboljši celovečerni film, 21. FSF**

Scenarij filma Ne bom več luzerka izstopa s svojo dodelanostjo, premišljenostjo in očitnim poznavanjem tematike. Iz na videz pasivnega lika Špele ustvari močno in privlačno protagonistko, narativni presežek pa ustvarja v večplastnosti, vizualni pripovedi in bogatem pod tekstu.

- **utemeljitev vesne za najboljši scenarij, 21. FSF**

Živa Selan je igralka, ki žari. S svojo naravnostjo, drznostjo in odzivnostjo oblikuje vlogo, ki jo občutimo kot refleksijo neulovljivega in neoprijemljivega ustroja sveta. Dušljivost vsakdana, kot ga v popolni nemoči doživlja generacija, ki ne more priti do zaposlitve, se kaže v igralkini navidezni razigranosti in lahkotnosti. Njen izraz ni nikoli isti ali brezizrazen, nasprotno, s svojo sugestivno močjo in distanco do sveta ves čas sporoča »Nisem dobro.«

- **utemeljitev vesne za najboljšo žensko stransko vlogo, 21. FSF**

Za dosledno kritično refleksijo časa in današnje mlade generacije, ki v odnosu do protagonistov uspe biti hkrati humorna, trpka in ljubeča, ter za režijsko dovršen portret Ljubljane, ki v filmu nastopa kot svojstven karakter.

- **utemeljitev posebne omembe žirije slovenskih filmskih kritikov in kritičark, 21. FSF**

Grenko-sladek komični portret "izgubljene" generacije milenijcev, razpete med pričakovanja staršev in neugodne razmere na trgu dela.

- **Liffe**

Kritike

(...) letošnji FSF zaznamoval (...) film Ne bom več luzerka v režiji Urše Menart, ki ga je žirija prepoznala kot najbolj celovit filmski izdelek letošnjega festivala. Ob pregledu minulih izdaj je razvidno, da je režiserka tudi prva ženska v zgodovini festivala, ki je prejela vesno za najboljši celovečerec.

- **STA, Siol.net**

Režiserka in scenaristka Urša Menart je na 21. festivalu slovenskega filma udarila v sredino slovenskega filma, odločno rekla Ne bom več luzerka in se postavila po robu starejšim kolegom. (...) Odmevnost filma je vsekakor pomembna pri ozaveščanju o stanju mladih odraslih na trgu. A ni samo to. Najboljše je, da je film res dober. (...)

- **Katja Cingerle, Gibanje za dostojno delo in socialno družbo**

Slovenski film, ki ga ne primerjaš več na lestvici slovenskih filmov: "za slovenski film je dober", ampak na lestvici globalnih filmov: "je dober film".

- **Jasmina Šepetavec, Najboljši filmi v 2018, Ekran**

»Duhovita in iskrena filmska pripoved. Glavna junakinja bi si zaslužila filmsko nadaljevanje, televizijsko serijo in upodobitev v stripu.«

– **Marko Naberšnik, Najboljši filmi v 2018, Ekran**

Ljubezensko pismo Ljubljani, ki je hkrati protestno. Film o izgubah generacije, ki grozijo, da bodo postale izgube mesta, kakršnega poznamo.

– **Ciril Oberstar, Najboljši filmi v 2018, Ekran**

Menartova generacijski neuspeh naslika z več perspektiv; nanjo pogleda prek generacije staršev baby boomerjev, prek prizme selitev v tujino in podaljševanja študentskega življenja v trideseta tistih, ki ostanejo. Dodobra zmelje možnosti za delo v kulturnem sektorju in poudari, da odločitev za izkoriščanje mladih ni le posledica krize, ki kot mantra ostaja v jeziku zaposlovalcev, temveč sistema, ki omogoča prostovoljsko delo in njegove z drobižem plačane različice. Kljub tematiki lastne generacije režiserka do nje zadrži zadostno mero humorne distance, s katero se loteva zanke, v katere se prostovoljno ujamemo, ter vzklikanja po odrasli obravnavi ob hkratnem zavračanju prevzemanja odgovornosti. Špela, ki so ji celo življenje zatrjevali, da mora biti samo pridna, pa bo vse v redu, se kljub pijanemu razodetju, da so jo kratko malo nategnili, lastne pridnosti ne more znebiti.

Ljubljana, ki jo slika Menartova, je v domačnosti prijazna in tesnobna hkrati, navezanost junakov na udobno gnezdenje v prostorih na obrobju centra pa je tragikomično. Ko Špela po prežurani noči ter falaflu z naključnim novim poznanstvom hodi po Šiški in manifestno zatrdi, »da bodo, če bomo vsi šli, kreteni zmagali«, je namreč jasno, da definicija kretenov visi v zraku, boj proti njim pa ostaja pri jalovih vzklikih, ki kamuflirajo jezo nad lastno povprečnostjo in se naslednji dan zopet izgubijo v pobožnih željah, da bi ji nekdo le že končno dal službo.

- **Petra Meterc, Radio Študent**

Slovenski filmarji radi upodobijo junaka, ki je ujet v spiralo obupa na poti k dnu. S tem opozarjajo na krivice v družbenem ustroju, na šibkost človekovega značaja, ali pa preprosto ne marajo svojih junakov ali celo gledalcev. Kot namigne že naslov igranega prvenca Urše Menart, se ona te zgodbe loti drugače.

Glavno junakinjo Špelo spremljamo na trnovi poti osamosvajanja, pri kateri se zdi, da za vsak poskus koraka naprej pade dva nazaj. Razmerje, kariera, finančna varnost, vse se ji podira kot hiša iz kart, vendar hitro ugotovimo, da film oziroma njegova avtorica krivde za to ne skuša zvrniti na nobenega izmed običajnih osumljencev. Resda je sodobna družba karneval metanja polen pod noge milenijcem, ki jih nikjer ne čakajo službe ali socialna varnost, vendar to ni fokus tega filma.

Ne bom več luzerka že z naslovom jasno pokaže, da to ni zgodba o propadu. Špeli stvari v življenju ne uspevajo, a rešitev ni v tem, da odkrije svoje mesto znotraj kolesja, temveč v iskanju notranjega gonila. To pa je v sistemu, ki je tako naravnan proti njej, lahko zgolj zavrnitev sistema samega. Zaključni kader tako ne prinese pričakovanega konca v konformistični sreči ali bolečem propadu, temveč dvignjen sredinec generacije, ki bo morala spremeniti svet.

Odlično igro glavne igralka Eve Jesenovec dopolnjuje prekaljena zasedba v vlogah njenih družinskih članov, scenarij pa poskrbi za pristne utrinke skupnega življenja. Blizu pa gledalcu ni le izkušnja glavne junakinje, ampak tudi podoba Ljubljane, sodobne, neolepšane in drugačne kot smo je bili vajeni skozi oči prejšnje generacije filmarjev.

- Igor in Tamara Harb, Gledala.bom

Daljša vsebina

Špela (29) že celo življenje živi v Ljubljani. Diplomirala je iz umetnostne zgodovine, kar seveda pomeni, da še nikoli ni imela redne službe, ampak se preživlja s priložnostnimi deli. Njeni najboljši prijateljici sta se pred leti odselili iz Slovenije in se ne nameravata vrniti, zato se večina Špelinega družabnega življenja odvija na Skype-u. Tudi njen dolgoletni fant Andraž se v Ljubljani ne počuti dobro, zato priložnost za začasno delo v San Franciscu kljub Špelinemu nasprotovanju pograbi z obema rokama. Špela ostane sama v Ljubljani, prepričana, da bo dokazala, da ji kljub vsemu lahko uspe tudi doma.

Ko ji zapored propadeta dve službi, med njima tudi ena, na katero je že leta resno računala, Špeli zmanjka denarja za najemnino. Preseli se nazaj k staršem, v blok, v katerem je odraščala. V stanovanju poleg razumevajočega in duhovitega, a brezposelnega in močno zadolženega očeta in praktične, učinkovite, a kronično utrujene mame živi tudi Špelina babica, ki je svoje stanovanje prodala, da bi pomagala odplačati dolgove, ki jih je pred leti za seboj pustilo očetovo neslavno propadlo podjetje. Ker babica živi v Špelini stari otroški sobi, mora Špela spati na kavču. Medtem sprejme tudi prostovoljno delo »za reference« v domu upokojencev, kjer predava umetnostno zgodovino - samo da počne nekaj, kar je vsaj približno povezano s tem, kar je študirala in kar jo veseli. Občutek ima, da je starša močno razočarala, toda prepričana je, da je cela zadeva zgolj začasna.

S kupljeno študentsko napotnico uspe dobiti službo natakariče v lokalu, kjer se radi ustavijo upokojeni turisti (nekdo pač mora napolniti mesto

po tem, ko mladi ljudje odidejo). V istem lokalu dela tudi Suzi, falirana pravnica, ki v prostem času najraje bluzi po mestu in kadi travo. S Špelo se dobro razumeta in ko postane jasno, da se Andraž ne namerava več vrniti iz San Francisca in da je Špelo dokončno pustil v preteklosti, je prav Suzi tista, ki Špelo lahko spravi v boljšo voljo.

Stanje v stanovanju Špelinih staršev postaja vse bolj napeto - 70 m² je komaj dovolj za tri generacije trmastih ljudi. Špela se iz kavča svojih staršev preseli na napihljivo blazino v kuhinji stanovanja, kjer živi Suzi še z dvema sebi podobnima cimroma. Špela je stara 30 let in Ksenija se med rojstnodnevno večerjo zjoče, ko se spomni sebe pri tridesetih. Ko Špeli po vseh malih ponižanjih sredi mesta še ukradejo njeno staro pony kolo, ji naenkrat prekipi in svoje frustracije poskuša stresti na vse okrog sebe. Jezna je na prijateljice, ki so jo »zapustile«, na Suzi, ki je očitno izgubila vse svoje ambicije in je videti povsem zadovoljna za šankom, in nase, ker ji nič ne steče tako, kot bi moralo, čas in energijo pa zapravlja za bedarije. Suzi je prepričana, da bo Špela nesrečna ne glede na to, kam bi se utegnila preseliti. Tudi Ljubljana se pogrezne v pozno jesen.

Ker ne želi podaljševati svoje, že tako ali tako deset let predolge, adolescence, se Špela namesto s Suzinim simpatičnim cimrom, ki bi znal biti še večji luzer od nje same, zaplete z nekoliko starejšim Maretom, ki ga spozna v dolgi pijani noči. Po dolgem času dobi priložnost za delo na svojem področju, toda izkaže se, da gre še za eno v vrsti neplačanih, »volonterskih« služb, s kakršnimi ima že bogate izkušnje. Po prepiru s Suzi še enkrat spakira svojo prtljago. Namesto na napihljivi blazini zdaj prespi kar pri Maretu, toda prepričana je, da je čas za spremembe. Mare na prvi pogled sploh ne pripada isti generaciji – on je odrasel človek z urejenim življenjem, Špela pa skoraj tridesetleten otrok. Špela ima slabo vest, saj ve, da ni dosegla prav nobenega napredka, odkar se je preselila na mamin in očetov kavč.

Špela se poslovila od Suzi, s katero zakopljeta bojno sekiro, in ji pove, da se seli v Berlin. Zdaj bo Suzi prijateljica, ki je ostala v Ljubljani. Špela na avtobusni postaji čaka na avtobus za Berlin, medtem pa na drugi strani ceste zagleda svoje ukradeno kolo. V trenutku se odloči, svojo prtljago pusti na postaji in ukrade svoje kolo nazaj.

IZHODIŠČA ZA POGOVOR

Milenijska generacija in podaljšana adolescence

Ne bom več luzerka je film, ki z dobršno mero distance in humorja zarezhe v realnost milenijske, v tranziciji odraščajoče generacije, ki se že skoraj donkihotskospopadaznezmožnostjofinančneosamosvojitveindokončnim prehodom v odraslost iz neprostovoljno podaljšane adolescence. Gre za generacijo, odraščajočo v času, ko je v sveže samostojno Slovenijo začel prodirati prosti trg globalizacije in kapitalizma; za generacijo v katero so starši polagali velike upe in pričakovanja, neomajno spodbujali njihove talente in potenciale ter jih nagovarjali k zasledovanju svojih želja – kar je nenazadnje pomenilo tudi izbiro študija, ki te zanima, ki te bo izpopolnil, s katerim boš osebnostno zrasel, ne pa študija, ki je najbolj donosen in zaposljiv. A kmalu po njihovem vstopu v izobraževalno ustanovo je državo zadela svetovna ekonomska kriza, ki je za seboj potegnila leta recesije in strogih varčevalnih ukrepov, ki so vodili v porast brezposelnosti, predvsem med mladimi diplomanti. Generacija, ki naj bi še trenutek poprej s svojim potencialom spremenila svet, je skoraj čez noč postala »odvečen del« družbe, katere negotove prihodnosti v vesplošnem finančnem kolapsu nihče ni imel časa reševati. Tako je milenijska generacija za širšo javnost kmalu postala generacija narcisov, lenuhov, razvajencev in maminih sinčkov, ki pri tridesetih še vedno živijo pri starših. Lik Špele takšno percepcijo »zavožene« milenijske generacije uspešno subverzira: ko pri skoraj tridesetih letih pristane nazaj v Dravljah, na kavču svojih staršev, to ni zaradi apatičnosti, lenobe ali njenih (pre)visoko letečih pričakovanj o trdi realnosti trga dela. Razlog za Špelino situacijo tiči povsem drugje: v pomanjkanju (plačanih) delovnih mest za mlade, ki se šele postavljajo na svoje noge in v vse večji normalizaciji prekarnege dela, ki mlade potiska v nestabilne, pogosto izkoriščevalske delovne razmere.

Vprašanja za razpravo

Kdo je po vašem mnenju odrasla oseba? Bi Špelo opredelili kot odraslo? Menite, da se kot odraslo dojema sama? Zakaj menite, da sama sebe označi za luzerko, »sposobno propalico«? Se vam zdi, da jo kot takšno dojema okolica? Argumentirajte, zakaj da/ne in podkrepite s primeri iz filma.

Milenijsko generacijo družba rada opisuje kot apatične, lene in razvajene. Kako bi opisali Špelin karakter? Bi ji pripisali katero od omenjenih karakteristik? Argumentirajte, zakaj da/ne. Menite, da ji življenjske okoliščine dajejo dovolj možnosti za osamosvojitve? Se sami želite od staršev čim prej finančno osamosvojiti?

Špelina mati na neki točki pripomni, da bi ji bilo lažje, če bi imela »samo srednjo živilsko šolo«. Kaj se vam zdijo najbolj pomembni dejavniki pri izbiri študijske smeri? Menite, da je »prava« izbira študija pogojena s kasnejšimi priložnostmi v življenju? Ste mnenja, da na Špelino situacijo vpliva njena izobrazba?

Špelo tekom filma opazujemo na kar nekaj razgovorih za službo. Kako bi opisali dinamiko med delodajalci in Špelo? Se vam zdi, da so na razplet razgovorov vplivali kakšni posebni dejavniki (njena starost, spol, izobrazba)? Bi lahko Špela na razgovoru ravnala drugače? Se vam zdi prostovoljno »delo za reference« smotrno oziroma potrebno za nabiranje izkušenj? Argumentirajte, zakaj da/ne. Kako dojemate svojo prihodnost po zaključenem šolanju?

Medgeneracijski razkorak

Prekarna, slabo plačana in neplačana dela za mlade za seboj potegnejo nezmožnost finančne in stanovanjske osamosvojitve, zaradi česar Špela med iskanjem nove, stabilne in plačane zaposlitve spet pristane v domači dnevni sobi. V majhnem blokovskem stanovanju se na kupu znajdejo tri generacije, ki se med seboj močno razlikujejo v svojih življenjskih pričakovanjih in osebnih vrednotah. Na eni strani imamo »baby boom« generacijo njenih staršev, ki verjamejo v trdo delo v zameno za redno delovno razmerje, socialno varnost in, ko se enkrat prebijejo čez svojo delovno dobo, pokojnino. Na drugi strani pa imamo Špelo, ki so ji koncepti zaposlitve za nedoločen čas, socialna varnost in pokojnina praktično nedosegljivi »ideali«; namesto tega stremi k delu, ki bo vsaj približno povezano z njeno izobrazbo in zanimanji (kot pove na enem od razgovorov za službo: »karkoli, samo da ostanem v stiku«) ter ki ne bo povsem neskladno z njenimi vrednotami in moralnimi prepričanji. Gre za osebo, ki za svoj profit ni pripravljena izkoriščati nesreče drugih (zaradi česar je iz vedeževalskega telefonskega centra odpuščena že na svoj uvajalni dan) in ki v sebi nosi neko globlje zavedanje svojega vpliva na okolje, kot so

ga imele prejšnje generacije (kot ponazori prizor, kjer mamine v plastično posodo zapakirane ostanke kosila zavrne z: »Ne mi dajat te plastike«). Gre za družino nižjega družbenega razreda: oče je pred časom izgubil službo, zaradi finančne stiske so bili primorani prodati babičino stanovanje in jo vzeti pod svojo streho, mati, edini finančni steber družine, pa izmenično dela dnevne in nočne izmene. Njihova stanovanjska situacija jih spravlja v nenavadno medgeneracijsko razmerje, v katerem Špela hrepeni po vsaj minimalnem občutku zasebnosti in samostojnosti. V svoji že predolgo podaljšani adolescenci pa nenazadnje čuti razkol med pričakovanji, ki sta jih starša tekom odraščanja gojila do nje, in dejanskimi možnostmi, ki jih je dobila za uresničitev svojih ciljev in potencialov.

Vprašanja za razpravo

Ko se Špela preseli nazaj v Dravlje, pod isto streho živijo tri generacije ene družine. Kakšen se vam zdi odnos med njimi? Kako se vam zdi, da družina gleda na Špelino situacijo? Vidite razkorak med tem, kako Špela dojema sebe in kako nanjo gledajo starši in babica? S primeri iz filma argumentirajte, kako se tri generacije razlikujejo med seboj. Razmislite tudi širše – menite, da se milenijska generacija dojema drugače, kot jo vidijo drugi? Opazite kakšne razlike med njihovimi vrednotami in vrednotami njihovih staršev? Zakaj menite, da je Špelin poskus dela v vedeževalskem klicnem centru neuspešen? Kako bi ravnali vi, če bi se od vas zahtevalo tovrstno delo?

Menite, da je Špela s svojo situacijo starše razočarala? Bi rekli, da so imeli do nje tekom odraščanja drugačna pričakovanja? Se vam zdi, da s katerimi člani družine lažje/težje komunicira? Argumentirajte s primeri.

Oba z očetom sta v nekem trenutku brezposelna. Se vam zdi, da se s svojo situacijo soočata podobno/drugače? Menite, da se mati, edina zaposlena v družini, na Špelino nezaposlenost odziva drugače kot na moževo? Bi rekli, da je Špelina družina v finančni stiski? Na kakšen način se to kaže?

Razpetost med Ljubljano in Berlinom

Eden izmed glavnih likov filma je tudi mesto Ljubljana, s katero je protagonistka neločljivo povezana. V film je odlično ujet trenutni zeitgeist mesta, ki dobiva vse bolj dvoličen obraz s spoliranim, od turistov okupiranim centrom na eni strani, in skromnim, neatraktivnim mestnim obrobjem, pod katerim se skriva cela generacija zafrustriranih in paraliziranih mladih na drugi. Film v objektiv ujema predvsem Ljubljano, kot jo doživljajo domačini in ki turistom ostaja skrita: Fužine, Trnovo, v nočno meglo zavita Šiška. Špela, ki po Ljubljani vselej drvi s svojim Rogovim kolesom, pa do mesta goji močne protislovne občutke. Gre za njen dom in mesto v katerem še vedno vidi veliko potenciala, a hkrati gre za mesto, ki jo utesnjuje in zadržuje v poziciji stagniranja in neskončnega podaljševanja adolescence. Kolo tukaj deluje kot nekakšen vezni člen med njo in mestom, v katerem trmasto vztraja in simbolizira neko mero svobode, fleksibilnosti ter perspektive za boljšo, svetlejšo prihodnost. Film pa se dotakne tudi teme t.i. »bega možganov«, množične migracije mladih v tujino v iskanju stabilnejših, bolje plačanih, rednih služb. Tako je Špela ves čas razpeta med Ljubljano in tujino: na Ljubljano jo seveda vežejo družina, jezik in kultura, do neke mere pa tudi čista trma, a po drugi strani se na neki točki v Ameriko preseli njen fant, v tujini živita njeni najboljši prijateljici, k odhodu v tujino pa jo na neki točki vzpodbuja celo mati. Čeprav se celoten film odvija v Ljubljani (z izjemo računalniških Skype pogovorov, ki nakazujejo, kako so sodobna prijateljstva zaradi velike razseljenosti mladih večinoma virtualna), je nekje tik pod površjem vselej prisotna dilema, s katero se na neki točki v življenju sooča večina (visoko izobraženih) milenijcev: vztrajati doma ali poizkusiti srečo v tujini?

Vprašanja za razpravo

Kaj si predstavljate pod pojmom »dom«? Bi se bili v iskanju službe pripravljeni preseliti v tujino? Se vam zdi pomembno, da živite blizu družine in prijateljev?

Veliko dialogov z drugimi protagonisti v filmu je virtualnih, Skype pogovorov. Kakšen je razlog Špelinih prijateljic, da živijo v tujini? Se vam zdi, da je preselitev v tujino vedno tudi zgodba o uspehu? Ali lahko preselitev v tujino s seboj prinese svoje izzive? Razmislite tudi širše na ravni družbe – kaj t.i. »beg možganov« pomeni za našo kulturo, znanost, gospodarstvo.

Ljubljana ima v filmu pomembno vlogo. So vam kakšni prizori mesta še posebej padli v oči? Kako ste si razlagali prizor njenega plavanja v Ljubljani? Kaj se vam zdi, da Špelo najbolj veže na Ljubljano? Menite, da ima Špela kot rojena Ljubljančanka do mesta drugačen odnos kot njeni prijatelji? Kako Ljubljano doživlja Suzi, ki se je v mesto priselila iz Ribnice? Bi rekli, da se to, da prihajata iz različnih krajev, odraža v njenem odnosu? Na kakšen način?

Špela je že pred časom diplomirala iz umetnostne zgodovine. Kako bi opisali prizor, kjer med delom naleti na svojega nekdanjega profesorja? Se vam zdi, da Špelo srečanje pretrese? Na kakšen način? Kakšno vlogo tukaj igra Ljubljana in njena »majhnost«, »domačnost«? Menite, da bi ji bilo lažje v večjem mestu, »kjer nihče ne ve, da obstajaš«?

Špela se po Ljubljani večino časa premika s kolesom. Se vam zdi, da lahko kolesu pripišemo kakšen simbolni pomen? Zakaj menite, da kraja kolesa eskalira v hudo osebnostno stisko? Kako si razlagate njeno nenadno odločitev za selitev v Berlin? Kako si interpretirate konec filma?

Novodobna (virtualna) prijateljstva

V filmu se pojavi kar nekaj prizorov računalniških Skype pogovorov, ki nakazujejo kako so sodobna prijateljstva zaradi velike razseljenosti mladih prevzela virtualno obliko. Špelini najboljši prijateljici sta že pred časom v iskanju boljšega življenja zapustili Ljubljano, s tem pa je njihovo prijateljstvo dobilo obliko konferenčnih Skype pogovorov. Medtem ko se Špelina zveza, ko enkrat prevzame obliko virtualne komunikacije, počasi razdre, se njihovo prijateljstvo izkaže za bolj odporno geografski razdalji. A vseeno lahko opazimo Špelino stisko, ko se na neki točki zave, kako se življenje Eve in Nine razvija (podaljšana pogodba in višja plača pri eni; novo stanovanje in razmišljanje o nakupu psa pri drugi), medtem ko sama stagnira v mestu, ki ji že dolgo ne ponuja več ničesar. Špela tako zaradi njihove razdalje (ki je na trenutke prav toliko čustvena, kot fizična) ne dobi vedno emocionalne podpore, ki jo potrebuje, kar pride najbolj do izraza, ko se razide s fantom Andražem; nekaj, kar jo globoko prizadene, a česar nima z nikomer za predebatirati in predelati. Prijateljska vez pa se na neki točki razvije tudi med Špelo in sodelavko Suzi, ki ji ponudi začasen dom v svojem stanovanju ter jo odprtih rok sprejme v svojo družbo in ji stoji ob strani, tudi ko se znajde najbolj na dnu. Medtem ko Eva Špelino komunikacijo na službenem razgovoru na neki točki precej nerazumevajoče opiše kot obupano in naivno, je Suzi v nobeni instanci ne obtožuje ali ocenjuje, tudi ko v trenutku hude osebnotne stiske zaplava v Ljubljani. Eva (v manjši meri pa tudi Nina) tako predstavlja nekoga, ki je »ušel« na boljše; v okolje, ki ji omogoča napredovanje, osebnotno rast, dobro plačo in stanovanje, s čimer počasi izgublja perspektivo življenja v Ljubljani, s tem pa tudi razumevanje Špeline pozicije obupa in vdanosti v (neperspektivno) usodo.

Vprašanja za razpravo

Špelini najboljši prijateljici Eva in Nina živita v tujini. Se vam zdi, da geografska oddaljenost vpliva na njihovo prijateljstvo? Bi rekli, da se njihovo prijateljstvo tekom filma rahlja? Kaj se vam zdijo največji izzivi njihovega prijateljstva? Menite, da Špela od prijateljic dobiva zadostno podporo? Se vam zdita Eva in Nina razumevajoči do Špeline situacije?

Se vam zdi pomembno, da prijatelji živijo v isti državi kot vi? Kako pomembno vam je, da se s prijatelji redno videvate? Kako veliko vlogo v vašem prijateljstvu igrajo družbena omrežja in druge aplikacije, ki omogočajo virtualno komunikacijo? Bi rekli, da s svojimi prijatelji več komunicirate virtualno ali v živo? Se vam zdi, da virtualna komunikacija rahlja ali pogloblja prijateljstva? Argumentirajte.

Ko se Andraž enkrat preseli v Ameriko, postane njuna komunikacija preko Skypa vse bolj hladna in neosebna. Zakaj menite, da je prijateljstvo z Evo in Nino preživelo geografsko razdaljo, odnos z Andražem pa ne? Menite, da je za čustveno navezanost nujna fizična bližina? Argumentirajte, zakaj da/ne.

Špela se na neki točki spoprijatelji s svojo sodelavko Suzi. Kako bi opisali njuno prijateljstvo? Na kakšen način se njuno prijateljstvo razlikuje od prijateljstva, ki ga Špela vzdržuje z Evo in Nino? Na kakšen način je Suzi Špeli v pomoč in oporo? Bi rekli, da Špela ceni prijateljstvo, ki ga je dobila s Suzi? Argumentirajte, zakaj da/ne.

POGOVOR PO FILMU

Po ogledu filma priporočamo pogovor z dijaki glede njihove prihodnosti in kariere ter o spremembah na tržišču in tega, koliko se mladi zavedajo vpliva trga na njihovo zaposljivost. Predlagamo tudi pogovor z režiserko Uršo Menart.

www.vertigo.si · info@vertigo.si